

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חומם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ח' אלול תשפ"ב

מסכת כתובות ס' - ס"ו ♦ אבות ח', ד' - ח', ה'

גליון מס' 1215

השבוע בגליון

- ♦ סייעתא דשמיא בהוראת הלכה
- ♦ צוואה - אל תדפיסו את חידושי תורת
- ♦ בסתירה בדברי אותו פוסק, איזה ספר שלו מכריע
- ♦ שיעור קביעת סעודה - בכמה?
- ♦ שיעור 'אכילת עראי'

- ♦ שיעור 'פרוטה' לפי כח הקנייה בתקופת חז"ל
- ♦ פרנסה יומית בשמונים אגורות...
- ♦ ענידת שעון יד מתמלא בשבת קודש
- ♦ נשיאת ביצי משי תחת הזרועות
- ♦ גם פעולה פסיבית אסורה בשבת

♦ שינויי ערך הכסף מתקופת חז"ל ועד היום

דף סג/ב התם סייעתא דשמיא הוה

סייעתא דשמיא בהוראת הלכה

בגמרתנו נאמר, לגבי מעשה שאירע במר זוטרא, כי בשעה שמורה הוראה פוסק הלכה הוא זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת לכוון לאמת.

צוואה - אל תדפיסו את חידושי תורת: ידיעה חשובה זו שוזר הנצי"ב בתוך תשובתו המעניינת לשאלתם המעניינת גם היא של בני הרב מווירצבורג, רבי יצחק דב הלוי במברגר, שהסתלק לבית עולמו והותיר אחריו כתבים רבים, אך בניו נמנעו להוציאם לאור עולם עקב צוואתו המפורשת כי לא ידפיסו את תשובותיו ההלכתיות שכתב במענה לשאלות שעלו על שולחנו, אלא אך את חידושי תורתו. טעמו, לפי שיש לסמוך יותר על הכרעותיו שבחידושי תורתו מאלו שבתשובותיו ואף ראייה לדבר כתב בצוואתו: הנה, מקובלנו זה דורות, כי בהמצא סתירה בין ספר ההלכות של הרא"ש לבין תשובה שכתב במענה לשאלה - יד הפסקים על העליונה. הנקודה שהעלה הרב מווירצבורג בצוואתו ידועה לכל לומד.

שות"ם וספרי פסקים: בין ספרי רבותינו הראשונים והאחרונים המעטרים את ארונות הספרים היהודיים, ניתן להבחין בשני סוגי ספרים עיקריים; ספרים שנתחברו כחידושי תורה על סדר הגמרא: ר"ף, רמב"ם, שולחן ערוך ועוד, וספרים שבהם קובצו תשובותיהם ופסקיהם שנמסרו בשעתם הלכה למעשה במענה לשאלה שהובאה לפנייהם. פעמים שיש סתירה בין דברי אותו מחבר בספרו האחד לדבריו בספרו האחר, ומקור הסתירה בכך שהמחבר חזר בו מפסיקה מסוימת שהורה בעבר בעקבות לימוד נוסף.

בדרך כלל את דעתו של אותו מחבר קובעים לפי הפסיקה האחרונה שהוציא מתחת ידיו. ברם, זאת ניתן לעשות כאשר ידוע לנו סדר כתיבת ספריו וכך יודעים את סדר פסקיו מי קודם למי. אכן, הפוסקים טורחים רבות לברר את סדר כתיבת הספרים על ידי הקודמים להם; בספר יד

דבר העורך

נמל פרטי

המשימה שניצבה בפניו היתה כבירה. רבים היו מגדירים אותה: "בלתי מעשית לחלוטין". היה זה לפני כמאה וחמישים שנה. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שינה את החלטתו הראשונה להסתגר מפני העם - לשם כך הספיק לשנן מסכתות רבות בעל-פה כדי שגם בהקלעו למקומות פומביים יוכל להמשיך לשקוד בלא שיביחיו בדבר, ואף מספרים כי עמד לקבל משרת פנקס - והחליט כי שומה עליו לפעול ולזכות את הרבים עד כמה שידו מגעת. מני אז הוא נדד עד סוף חייו בקהילות רבות. סופו בפרזי ותחילתו ברוסיה, ובתוכם הוא עבר בגרמניה ובמקומות נוספים. בכשרון נאוומו הנדיר ובקולו חוצב הלהבות, היה רבי ישראל מטיף לקהל תוכחה ומוסר ומקרב נפשות ישראל לאביהם שבשמים.

לעילוי נשמת

הר"ד **יחיאל מאיר ברנד** ז"ל ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל

נלב"ע ז' באלול תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ד **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

זעילוי נשמת

מרת **לאה וייסנר** ע"ה

ב"ר משה וסופיה ז"ל

נלב"ע ט' באלול תשפ"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה

זעילוי נשמת

הר"ד **גבריאל יצחק מי-זהב** ז"ל

ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י רעייתו **רבקה מי-זהב** תבדלחט"א

וילדיו **מיכל מאיר ספי** וחגי וב"ב

זעילוי נשמת

אמנו היקרה

מרת **פרידה גילה פסקוביץ** ע"ה

בת ר' מאיר ז"ל

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יהודית קולינר** ע"ה ב"ר שמואל זיינביל ז"ל

(לבית פרושינובסקי) נלב"ע ב"ש"ק י"א אלול תשע"ז

תנצב"ה

מלאכי (כללי מהרי" קארו סימן מ"ב) דן על אודות סדר ספריו של מרן רבי יוסף קארו, כדי להכריע מי מהם מאוחר יותר וכפסקיו יש להכריע את דעתו.

בסתירה בדברי אותו פוסק, איזה ספר שלו מכריע: אם סדר כתיבת הספרים אינו ידוע, יש להכריע בדרכים אחרות. אחד הנידונים במקרים מסוג זה הוא, אם יש להעדיף ספר הלכה שכתב אותו מחבר לבין תשובות שענה לשואליו.

בתשובתו ליורשיו של הרב מווירצבורג שלל הנצי"ב (תשובתו נדפסה בחלקה בשו"ת משיב דבר חלק א' סימן כ"ד, וחזרה ונדפסה לאחרונה בשלמות בספר גנזי שערי ציון) את קביעתו כי מן העובדה שבין ספרי הרא"ש פסקי הלכותיו מכריעים על פני תשובותיו, יש להניח כלל יסוד לכל המחברים שבכל הדורות. בספרי הרא"ש נוהגים כך, הסביר הנצי"ב, לא מפני הסברה שכך יפה לעשות, אלא כך מסר בנו של הרא"ש, רבי יהודה, אשר ככל הנראה ידע שפסקי אביו נכתבו לאחר תשובותיו (ראה בית יוסף חו"מ סימן קנ"ו סעיף ח').

ברם, אם אין ידוע סדר כתיבת הספרים, יש להלך אחר הפסקים שנכתבו בתשובה לשאלה הלכה למעשה, לפי שאותם מסיק הפוסק בכח עיון רב, תוך דקדוק ויגיעה רבה, כי הלכה למעשה לפניו ואף לסייעתא דשמיא הוא זוכה לכוון לאמת, כמבואר בגמרתנו.

מצווה ללמד תורה לאחרים: לאור זאת הורה הנצי"ב ליורשי הגרי"ד הלוי מווירצבורג, כי לא יחששו לצוואתו וידפיסו את ספרי תשובותיו, תוך שהוא מציין ומדגיש, כי אין רשות לגנוז חידושי תורה ולהורות כי לעולם לא ייחשפו לרבים, שהרי מצווה היא ללמד תורה לאחרים. עם זאת, רשאי בעל חידושי התורה להורות למי תהיה הזכות להדפיסם.

דף סד/ב לא יפחות לה משני קבין חטיין שיעור קביעת סעודה - בכמה?

כה נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן קס"ח סעיף ו'): "פת הבאה בכיסנין [-עוגות וכדומה]... אם אוכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו מברך עליו המוציא וברכת המזון". כלומר, אדם שאכל מזונות בכמות שאנשים אוכלים בסעודה כדי להשביע את רעבונו, מברך לפנייהם ברכת המוציא ולאחריהם ברכת המזון ולא ברכת מזונות וברכת על המחיה.

מהו שיעור זה שהשולחן ערוך אינו מפרטו אלא סותם וכותב "שאחרים רגילים לקבוע עליו"? **שיעור אכילת עראי:** ובכן, נפתח בידיעה ברורה: לאיזה שיעור אין להשוות את שיעור "קביעת סעודה". בהלכות סוכה נפסק (ראה סוכה כו"א ושולחן ערוך או"ח סימן תרל"ט סעיף ב') כי אכילת עראי מותר לאכול חוץ לסוכה. אכילת עראי היא כמות שאינה עולה על שיעור 'כביצה'. המהר"ם חביב מציין בספרו כפות תמרים (תוספת יום הכיפורים עט/ב) כי אין אפשרות להשוות בין ההלכות, לפי שגם אכילה שאינה מוגדרת 'עראי' עדיין אינה מוגדרת שיעור "קביעת סעודה".

מהו, איפוא, שיעור "קביעת סעודה"?

ובכן המהר"ם חביב (ופוסקים נוספים, עיי' הגהות רעק"א לשו"ע שם ובמחה"ש שם) אומר כי על שיעור קביעת סעודה נלמד משיעור המזון הנדרש לעשיית עירוב - "פרס" - חצי ככר. בסוגיינתו נחלקו רבי שמעון ורבי יוחנן בן ברוקה אם מדובר על חצי מכר שגדלו כנפח שש ביצים או חצי מכר שגדלו כנפח שמונה ביצים. נמצא שנחלקו אם שיעור פרס הוא שלש ביצים או ארבע. מחלוקת זו הוסיפה לפכות גם בדורות מאוחרים יותר, ונחלקו בה רש"י (עירובין ד, ופסחים מד וכריתות יב/ב) והרמב"ם (הלכות עירובין פרק א' הלכה ט', הלכות שביית עשור פרק ב' הלכה ד', הלכות מאכלות אסורות פרק י"ד הלכה ח').

למעשה מדברי המשנה ברורה ניתן לדייק שבנידון זה ניתן לסמוך על השיטה הסוברת ש'פרס' הוא ארבע ביצים, ששיעורו הוא נפח 200 CC בקירוב, כגדלה של כוס רגילה בזמננו (ספר שיעורין של תורה להגריי"ק זצ"ל, וראה במידות ושיעורי תורה עמוד רפ"ח).

אולם, קיימות גם דעות אחרות.

המצודד את עיניו לעבר התוספות רי"ד המודפס בשולי הגמרא יתוודע לשאלה רבת. גמרתנו עוסקת בשיעור המזונות שעל הבעל לספק לאשתו ולפיכך היא מחשבת כי שיעור סעודה הוא כשלש או ארבע ביצים ולשבוע - שני קבים. והנה, במדבר ירד לאבותינו מן עבור כל יהודי בשיעור "עומר" ליום שלם. עומר הוא כמות של ארבעים ושלש ביצים וחמישית הביצה, שהן כשני קבים! היתכן שפסקו לאשה מזונות לשבוע ימים, בשיעור שבמדבר היו אוכלים ביום אחד בלבד?! רבינו ישעיה דטראני כותב במענה לשאלה זו, כי זה מכבר שטחיה לפני מר רב שלום גאון אשר השיב, כי השיעור המובא בגמרתנו, שני קבין לשבוע, אינו אלא "כדי קיום נשמה" לאביונים מרודים, ולא דברה גמרתנו אלא "לעני שבישראל".

לאור דבריו מסיק החיד"א (בברכי יוסף קס"ח בשו"ת ברכה), כי אין להסיק מגמרתנו ששיעור קביעות סעודה הוא פרס בלבד אלא הוא שיעור רב יותר (וראה בספר וזאת הברכה פרק ד' הערה 23).

אכן, בשולחן ערוך הרב (סימן קס"ח סעיף ח') ובערוך השולחן (סימן קס"ח סעיף ט"ז) נפסק כי שיעור סעודה הוא 21.6 ביצים, כשיעור סעודה שאכלו אבותינו במדבר, שהרי על אכילת אבותינו במדבר אמרו חז"ל (עירובין פג/ב): "האוכל כמדה זו הרי זה בריא ומבורך", וזהו שיעור קביעות סעודה לרוב

בשנת תר"ך הוא עישה נפשות ליהדות בעיר מבל. **כאשר** עזב את המקום יצא לבני המקום שם של אנשי מעלה בעלי דעת, אך מה היה מצבם כאשר הגיע לעירם? נורא ואיום! הרפורמה איכלה כל חלקה טובה, ההתבוללות פשתה ורבה, חנויות היהודים ובתי מסחרם, שברובם היו קשורים עם הנמל שבוערים, היו פתוחים בשבת כביום חול, ודווקא משום כך פנה רבי ישראל למקום זה כדי להציל עם-רב.

ניצד פועלים?
ורשמי קורות הימים ההם מספרים את המעשה הבא:

כאשר בא רבי ישראל בפעם הראשונה לבית הכנסת וביקש לדבר על בניין השבת, הוא שאל אם בבית הכנסת נמצאים גם יהודים ממקומות אחרים. כשהשיבוהו בחיוב הוא חזר בו ונמנע מלשאת את דבריו. נאומו היה מיועד לאזניים ממליות בלבד, ללב המסוגל לפתוח תנות בשבת, ולא ליהודים הבאים ממקומות שמורים יותר. בפעם הבאה הוא בירר כי רק יהודי המקום יהוה בבית הכנסת, ויעל על הדוכן וישכנעם במתק לשונו על נועם השבת, אורה וזיווה, שכרה ויוקרתה, עד שכל השומעים השתכנעו כי "לטפל במטעני הנמל בשבת - מוכרחים. אין ברירה! אך כתיבת פרטי הפריקה אינה הכרחית בעיצומה של השבת...". נמנו וקיבלו על עצמם: פורקים אך לא כותבים.

כחלוף זמן שב ודרש באותו בית כנסת, היו אלה כבר יהודים עם טעם-מה של שבת, שהרי סוף-סוף זכורה ונמנעו מפעולת כתיבה למענה... הפעם הוסיף רבי ישראל לדבר על לבם, אמר את שאמר עד שהסכימו הכל כי אמנם פעילות הנמל חשובה, והכרחי לפרוק את הסחורות מאוניות המטען החונות בנמל, אך טעינתן בסחורה חדשה אינה בלתי ניתנת לדחייה. נמנו וקיבלו על עצמם: פורקים אך אין טוענים...

טעם השבת חלחל עמוק יותר לליבותיהם. בפעם הבאה שרבי ישראל דיבר בפניהם הם הסכימו כי גם את פריקת המטענים אפשר לדחות עד צאת

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה': לומדים כמה דקות וחוכים בסיוף רחני עצום!

קבע עיתים ללימוד
עכשיו *3029

השבת. כך השפיע עליהם צעד אחר צעד עד שיצא שמש כיראים ושלמים ואף בעלי דעת.

★ ★ ★

כל אחד והנמל שלו.

לחולל מהפכת-רבים מעין זו יכול רק מנהיג בעל חזון. להפעיל את הצעדים שבהם נקט, יכול רק בעל הלכה ופוסק.

לחולל מהפכת-יחיד מעין זו יכול כל מי שיש לו חזון לגבי עצמו, ולמי אין? בשלהי השנה מהרהר כל אדם בלבו מה הספיק עד-כה, ואם יוסיף לו ה' שנות חיים מה ברצונו להספיק. לפעמים אדם מוצא כי ציפיותיו מעצמו בסיכום השנה הקודמת - לא התממשו, אפשר מפני שהיו מעמיסות עליו נטל כבד וגדול שיצר בקרבו חשש גדול מדי מכדי להתמודד עמו בפעם אחת.

במה דברים אמורים?

במהלך השנים רבני מאורות הדף היומי נפגשו באנשים רבים בקהילות שונות, אשר סיפרו כי תהליך הצטרפותם לקבוע עיתים לתורה מידי יום ביומו, היה איטי ודווקא משום כך הוא צלח. אם יש מי שרוצה אך מפחד להחליט כי מהיום ואילך ישתתף בכל יום בשיעור תורה - אל ייחתי! החפץ באמת לטעום ממעיין החיים, מוזמן להצטרף לשיעורים הדף היומי ולבקר בהם אחת לשבועיים, או אחת לשבוע, רק זאת יקבל על עצמו - קביעות! יקפיד על אותו יום שבו החליט לקבוע עיתים לתורה, כאילו היה פגישה עסקית שביטולה עלול להיות החמצת-חיים. רבים התחילו כך במסגרת הדף היומי ונהגים זה היה עבורם גשר הזהב לחיי תורה.

להצטרפות לשיעורים בכל רחבי הארץ, הנך מוזמן לפנות למוקד הארצי של מאורות הדף היומי:

03-5775333

שנה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סא/ב ולא ליתן תבן לפני בהמתו (סוס וחמור - רש"י)

הקדמת השפחות לעבדים

בגמרא כאן מבואר שאין לאלץ אשה לתת אוכל לפני סוסים וחמורים.

בכך מבאר המשך חכמה את הפסוק האמור ביעקב כי היו לו "צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" (בראשית ל/מג). הקדמת השפחות לעבדים אומרת דרשני, וזהו ביאורה: בא הפסוק לומר, כי השפחות מיוחדות היו רק לצאן הנזכר בסמוך להן, ואילו לצורך העיסוק בגמלים ובחמורים יוחדו העבדים ולא שפחות, שאין דרכן לעסוק בבעלי חיים אלה, כאמור כאן "צאן רבות ושפחות. ועבדים וגמלים וחמורים".

דף סג/א לא מר איפסיק ולא מר איפסיק

שלש ועוד שלש אינם "שש"

רמז גדול נרמז לו לרב יוסף בריה דרבאי; כיוון שלא אכל סעודה מפסקת, וודאי רעב היה ביום הכיפורים. אף שאכל מקודם לכן, וגם זמן האכילה בסעודה מפסקת הוא קטן, מכל מקום העדרה של האכילה לפני כניסת היום, גרם לרצף ארוך של אי אכילה משמעותית רעב גדול יותר. במילים אחרות: הרעב נוצר מאי אכילה רצוף ותכוף **בלא הפסק**.

במידה זהה לימודו נקבע לו לשש שנים, ואילו הוא חשב לנפשו וכי שלש ועוד שלש אינן שש; משום כך בא הביתה ולא חש על ההפסק המועט הקוטע את הרצף.

בני האדם הבריאים. כלומר, האוכל מזונות בשיעור זה ודאי יטול ידיו, יברך המוציא וברכת המזון. עם זאת, יתכן שהשיעור נקבע לפי דרך בני אדם שבכל דור, כפי ההרגל של בני הדור בשיעור ארוחת הבוקר וארוחת הערב, ואין צריך דווקא שיעור גדול של חצי עומר.

נסיים בפסקו של המשנה ברורה (שם ס"ק כ"ד): "כמה אחרונים והגר"א מכללם חולקים וסבירא להו שאין לברך המוציא וברכת המזון אלא כשיעור סעודה קבוע שהוא של בוקר וערב... ומכל מקום לכתחילה טוב לחוש לדעת המחמירים שלא לאכול ד' ביצים..." (עי"ש עוד).

בשולי המאמר ראוי לציין, כי האוכל שיעור "פרס" בצירוף מאכלים נוספים הנאכלים יחד עם המזונות, חייב בהמוציא ובברכת המזון מעיקר הדין (ראה במשנה ברורה שם ובשער הציין ס"ק י"ט).

דף טו/ב

שינויי ערך הכסף מתקופת חז"ל ועד היום

קיימות מצוות רבות בתורה ודינים רבים הכרוכים בכסף: קידושו - פרוטה; פדיון הבן - חמשה סלעים; ועוד הלכות רבות בהן הכתובה שחז"ל קבעוה בשיעור מאתיים זוז לבתולה ומאה זוז לאלמנה או גרושה.

שיעור פרוטה לפי משקל: בימינו אין נוהגים המטבעות שרווחו בתקופת חז"ל אך נהוג לחשב את שווי המטבעות שבתקופת חז"ל לפי ערכם כיום. כלומר, המטבעות שבתקופתם היו עשויים מכסף, וכך אם אמרו כי האשה מתקדשת בפרוטה ואנו יודעים כי משקל מטבע פרוטה הוא 1/40 גרם כסף, הרי שהיום שווי פרוטה הוא כשווי של 1/40 גרם מתכת כסף, ולפיכך שווי פרוטה הוא כשש אגורות, בערך, וכמובן שערך של הפרוטה משתנה בכל יום.

שיעור פרוטה לפי כח הקנייה בתקופת חז"ל: ברם, ישנם מגדולי הפוסקים שנקטו כי בבואנו לתרגם את ערך המטבעות ההם לתקופתנו אין לשער את משקלם כי אם את כח הקנייה של המטבעות הללו בתקופתם! כלומר, אם בפרוטה ניתן היה לקנות כך וכך עגבניות, הרי ששווי פרוטה בימינו הוא המחיר שיש לשלם היום עבור כמות זהה של עגבניות. כדעה זו מצדד הסמ"ע (ח"מ סימן פ"ח ס"ק ב') הכותב, כי יתכן שבימינו אדם שיקדש אשה בשווה ערך של המטבע פרוטה, לא יחולו קידושו, כי כיום לא ניתן להשיג בכסף במשקל מטבע פרוטה את שניתן היה להשיג בו בזמנו [עי"ש שהניח בצ"ע]. לדעתו, אף את שיעור פדיון הבן יש להגדיל ולהצמידו לכח הקנייה של חמשה סלעים בתקופת חז"ל [וראה במידות ושיעורי תורה עמוד שצ"ח עוד פוסקים המצדדים כן, ויש שפירשו שכך דעת אחדים מהראשונים. ראוי לציין, כי גם לדעה זו יתכן שצריך גם סכום שיש בו את כח הקנייה שהיה בתקופת חז"ל וגם את ערך מתכת הכסף - ראה מקנה בקונטרס אחרון סימן כ"ז סעיף י'].

כדי לחשב את כח הקנייה בזמן חז"ל, יש להעזר בסוגיות אחדות, בהן סוגיינתו המספקת נתונים חשובים על אודות סל מצרכי המחיה בימים ההם, כדלהלן.

הלכה ידועה היא (משנה פאה פרק ח' משנה ח'), כי מי שיש לו מאתיים זוז אינו מוגדר עני הרשאי ליהנות מן הצדקה, מפני שבמאתיים הזוזים הללו יש כדי לספק מזונות ובגדים לאדם אחד לשנה תמימה (ר"ש ורע"ב שם).

גמרתנו מפרטת הוצאות אלה, בהגדירה את חיובי הבעל כלפי אשתו: שני קבים חיטה לשבוע - מאה וארבעה קבים לשנה. מאה וארבעה קבים הם שבע עשרה סאים ושליש. מאחר שבגמרתנו מבואר כי מחירים של ארבעה סאים הוא סלע, הרי מחירים של שבע עשרה הסאים והשליש הנדרשים לאדם למזונותיו לשנה תמימה הוא ארבעה סלעים ושליש, שהם שבע עשרה זוזים צוריים ושליש, השווים למאה ושלושים וששה זוזי מדינה.

חמישים זוז נוספים ניתנו לאשה לצורך מלבושיה וארבעה עשר הזוזים הנוותרים נועדו לרכישת נעליים ומצרכים נוספים (עיין מידות ושיעורי תורה עמוד ת"א בהערה 15 בשם ערך מילין).

מאתיים זוז שווים ארבעת אלפים ושמונה מאות פרוטות.

פרנסה יומית בשמונים אגורות... אם יש בהן כדי לספק צרכי מחייתו של אדם לשנה תמימה, הרי שבממוצע בכל יום דיו בכשלוש עשרה פרוטות ועשירית הפרוטה. משקל כסף של שלשה עשר מטבעות בערך פרוטה, שווה היום לשמונים אגורות, בערך... זאת מפני שבזמנם ערך מתכת הכסף היה שווה הרבה יותר (ראה תוספות בבא מציעא מד/ב ד"ה אחד), ומאידך גיסא המצרכים היו זולים בהרבה. אכן, הלומד את סוגיינתו מתוודע לכך כי בתקופת חז"ל המצרכים היו זולים ביותר.

נוכחנו לדעת כי ארבע סאים חיטה נמכרו בסלע.

כמות של ארבע סאים חיטה היא בנפח של מאה תשעים וארבע ביצים.

נמצא, שבמטבע פונדיון, שערכו 1/48 מסלע, ניתן לרכוש חיטה בנפח של שתים עשרה ביצים. בגמרתנו מבואר כי מחיר הלחם היה כפול ממחיר החיטה, ואם כן בפונדיון ניתן היה לרכוש ככר לחם בנפח של שש ביצים.

מטבע פונדיון שווה ערך לשש עשרה פרוטות. מכאן, שבפרוטה ניתן לרכוש לחם בנפח של כשליש ביצה = 18.75 סמ"ק. חישוב קל יורה כי המחירים בימינו גבוהים בהרבה [לחם רגיל הנמכר כיום, מסובסד על ידי השלטונות, כך שמחירו האמיתי גבוה עוד יותר].

כאמור, חישוב זה נדרש לשיטת הסמ"ע, אך להלכה הורו רוב הפוסקים כי משערים בערך הכסף שהיה שווה המטבע הנקוב ולא בכח קנייתו (ראה מה שצ"ט הערה 6) [וכן נוהגים הלכה למעשה לגבי חילול מעשר שני].

דף 10/א שלשה או ד' בבת אחת

ענידת שעון יד מתמלא בשבת קודש

במאמר הבא נדון על קשר אפשרי בין תולעי משי לבין שעוני יד משוכללים. כשהומצא שעון היד הנתען מאליו על ידי נענועי היד, נשאלה השאלה אם מותר להלך עמו בשבת קודש. כדרכה של תורה, יש לבדוק לאיזה מקרה המוזכר במשנה, בגמרא או בפוסקים הראשונים, דומה מקרה זה כדי לידע כיצד לקבוע את ההלכה.

נשיאת ביצי משי תחת הזרועות: ובכן, בעבר רווח נהג מעניין שאינו ידוע כיום, ועלה לדיון בפני הרשב"א המפרט את המנהג: "דרך האנשים והנשים לשאת תחת אציליהן הדבר שמתהווה ממנו המשי". כלומר, נהגו לשאת ביצי משי תחת זרועות הידיים, כדי שיתחממו הביצים, יבקעו ויזחלו מהן תולעי משי. פשוט וזול. נוהג זה מובא עוד שנים קודם לכן ברש"י בסוגייתנו; גמרתנו מזכירה מקרה של אשה העושה מלאכות אחדות במקביל, ורש"י מתאר זאת כך: שומרת קישואים בשדה ובו זמנית טווה פשתן בידיה. בפיה היא מלמדת נשים לשיר ואגב כך מחממת ביצים תחת אציליה. הרשב"א נדרש לחוות את דעתו אם בשבת קודש מותר לחמם כך את הביצים. הוא השיב כי הדבר אסור הן מפני שהביצים הן מוקצה ואסורות בטלטול והן מפני שיש בכך איסור 'מוליד', שמייצרים דבר חדש, ודבריו הובאו להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן ש"ח סעיף מ"ו).

גם פעולה פסיבית אסורה בשבת: לא נכנס במאמר זה לכל הנימוקים והצדדים שעל בסיסם הורה הרשב"א לאסור, אך לכאורה נסיק בפשטות מדבריו, כי גם פעולה פסיבית היא בכלל איסורי מלאכות השבת ולא רק פעולה אקטיבית, שהרי הנושאים את הביצים אינם עושים מעשה כדי לחממן, אלא הביצים תחת זרועותיהם מתחממות מאליהן, ובכל זאת אסר הרשב"א עשות כן. מעתה, לכאורה, עלינו לדון בדבר אחד בלבד, האם מילוי שעון בשבת, באופן ידני, הוא מלאכה האסורה, אם לאו. הפוסקים דנים בדבר וההלכה הרווחת היא כדברי הפוסקים הסוברים שאסור לעשות כן (ראה שולחן ערוך או"ח סימן של"ח סעיף ג' ומשנה ברורה ס"ק ט"ו). משכך, מה לנו לחלק בין שעון שיש למלאתו על ידי פעולה, או בין שעון המתמלא מאליו על ידי טלטולי הגוף ונענועיו.

ברם, הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל (ש"ת שבט הלוי חלק ג' סימן צ"ז), אשר דן ארוכות בדבר, מסביר כי יש לחלק בין המקרים, לפי שהבדל יסודי חוצץ ביניהם. לכשנתבונן בנושאי הביצים, לעולם לא נבוא לטעון כי הם נושאים אותן לשם מטרה אחרת מלבד חימומן, שהרי מי הוא שילך עם ביצים תחת זרועותיו? כל מטרתם היא 'לדגור' על הביצים כדי שישגדלו מהן תולעים. שונה הוא הדבר באדם העונד שעון מן הסוג המתמלא מאליו. הוא עונדו על ידו כדי לדעת את השעה, ואגב כך מתמלא שעונו. מילוי זה אינו נזקק לשעון בכל דקה ואף לא בכל שעה, שהרי לאחר שנטען הוא יכול להמשיך לפעול יותר מיממה. נמצא, שבמהלך השבת לבעל השעון אין כל צורך במילוי השעון לצורך השבת, ואף לא לצורך מוצאי שבת, כי במוצאי שבת די בתנועת יד אחת של השעון כדי להטעינו הלאה, ואין צורך בתנועות יום השבת. נמצא, שאין להשוות בין המקרים, ומאחר שעונד השעון אינו מתכוון לפעולה זו ואף אין לו בה צורך - אין איסור בדבר [ועיין שם בסוף התשובה שדן בשני ימים של ראש השנה, או ביום טוב הסמוך לשבת שהוא בגדר "פסיק רישא דלא ניחא ליה", אם הדבר אסור].

כאשר חש ברעב הגדול בסוף יום הכיפורים, הבין אל נכון: יש דברים שרק הרצף מרווה אותם; צום, וכן שנות לימוד... (אספרה כבודך).

דף טז/ב ארבע סעודות

הסעודות כנגד התפילות

מה טעמו של רבי חידקא שיש לסעוד ארבע סעודות?
המהר"ל (בחיידושי אגדות) מפרש, כי הן כנגד ארבע תפילות השבת - ערבית, שחרית, מוסף ומנחה. ואילו לדעת חכמים, לא קבעו סעודה כנגד מוסף כיוון שזמנה כל היום.

דף סה/ב מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה

נקבה - נקייה באה

במסכת נדה (לא/ב) נאמר שזכר נקרא כך על שם שכשבא לעולם זכרו בידו, ואילו 'נקבה' נקייה באה, "עד דאמרה מזוני - לא יהי לה".
המהרש"א (שם) מפרש שהכוונה כי בעוד זכר מציאותו ומעשה ידיו לעצמו, "זכרו - בידו", הרי שהנקבה נקייה וחסרת כל, שכן רכושה לאביה ואחר כך לבעלה, ורק מזונות היא מקבלת.

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף מייץ** זצ"ל

ב"ר מרדכי זצ"ל נלב"ע ט' באלול תשל"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה

ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל נלב"ע ז' באלול תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צירל פולק** ע"ה

ב"ר יוסף הקס ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות פולק, מי זהב וקרפין שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **דוד יהודה זצ"ל**

ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג

תנצב"ה

וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה
ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **קלונימוס קלמן דוד**

גרינבוים ז"ל

ב"ר שמעון ודבורה הי"ד נלב"ע י' באלול תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירר** ז"ל

ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א

ומרת **עדינה טובה** ע"ה

ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל

ב"ר יהודה נחמן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **ברוך מרדכי ומשפ'** שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **אסתר** ע"ה

בת יחיאל מאיר נלב"ע י"ג באלול תשע"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

